

O LUME ÎN DEGRINGOLADĂ

TANGO de Sławomir Mrożek ●
TEATRUL NAȚIONAL DIN IAȘI ● Data
reprezentăției: 2 februarie 1996 ●
Regia și ilustrația muzicală: Ion
Sapdaru ● Scenografia: Narcis
Purcaru ● Marionete: Carmen
Herțescu ● Coregrafia: Mona
Moldovan ● Distribuția: Doina
Deleanu (Eugenia), Teodor Corban
(Edek), Florin Mircea (Eugeniusz),
Radu Ghilaș (Artur), Anne-Marie
Chertic (Eleonora), Petru Ciubotaru
(Stomil), Irina Răduțu (Ala).

În regia lui Ion Sapdaru, Naționalul ieșean și-a înscris de curând în repertoriu **Tango**-ul polonezului Sławomir Mrożek, piesă jucată aici și în stagiunea 1976-1977, firește, într-o altă distribuție și în regia memorabilă a lui Cristian Hadji-Culea. E o partitură grea, despre o familie în degringoladă, despre o lume, în fond, înlăuntrul căreia se ivește, pentru a eșua, un elan transformator și, deopotrivă, recuperator. Artur, fiul, este acela care își propune să aducă la ordine viața derizorie a familiei sale printr-o căsătorie făcută cu tot ceremonialul, sperând că forma instituită va reda și substanța lumii în care trăiește. Moartea bunicii îi sugerează însă o soluție mai eficientă: să-și neutralizeze, să-și lichideze rubedeniile. Va fi însă ucis chiar de către cel ales să-i servească drept instrument. De Edek, amantul mamei sale. Aceasta ar fi istoria, care își are, desigur, reverberația ei parabolică.

Ion Sapdaru a inclus în echipa cu care a abordat acest text dificil și câțiva tineri interpreți (Anne-Marie Chertic, Irina Răduțu, Radu Ghilaș). Jocul impetuoasei Anne-Marie Chertic își are nuanțele lui, dar l-am fi vrut mai puțin tentat de efectele „grase” ale rolului. Ea găsește inflexiunea necesară pentru replicile „serioase” (când fiul ei primește binecuvântarea bunicii pentru a se căsători), dezvăluind cu expresivă naturalitate și identitatea maternă, și pe aceea de fiică, pe lângă aceea de „artistă” care face haz de necaz și își trăiește viața cu aceeași inconștiență ca și „leul ei”, Stomil.

Intervențiile iubitei lui Artur, Ala (debutanta Irina Răduțu) sunt atent studiate; în plus, actrița e decorativă. Se simte însă în interpretarea ei ● lipsă de coeziune; replicile se aud ca și cum ar veni de la un actor care știe cum trebuie

să pronunțe, dar care nu brodează în jurul unei tonalități de esență, fiind intonate prea tehnic, fără un suficient suport interior.

Doina Deleanu (Bunica) face un izbutit rol de compoziție, încă unul pe lângă acela din **Robespierre și Regele** de D. R. Popescu. Contribuția ei capătă greutate îndeosebi în scena în care, pregătindu-se să moară, oficiază ritualul de bun-rămas – moment în contrapunct cu fetele de până atunci ale bătrânei care, din când în când, se întindea pe catafalc, mimând trecerea dincolo. Personajul conturat cu finețe de Doina Deleanu se dovedește un bun mediu pentru ideea care nepotului, lui Artur, i se revelează ca fiind mântuitoare – moartea.

Într-un rol de aceeași factură, Florin Mircea (unchiul Eugeniusz) își construiește cu migală evoluția de la supunerea deplină față de agitata voință de schimbare a lui Artur la intenția de înfăptuire, pe cont propriu, a acestui gând, după ce nepotul își dă seama de inutilitatea deznădăjduitei lui întreprinderi. Personajul e dimensionat interior cu o coerență fără cusur, nuanțele fiind cu precizie marcate. El crește și se frânge ca o efemeridă iscată din elanurile gândirii lui Artur, fără să-i lipsească, însă, motivațiile proprii. Solidaritatea lui cu nepotul se stinge repede în cinism, după logica acelui „a fi de modă veche”, părând să justifice orice discurs formal, oricât de nepotrivit. Reacția lui la moartea lui Artur nu are nici o undă de efect, e din rândul raționamentelor concluzive care întăresc o prejudecată. Iși va dansa, în final, neputința și duplicitatea într-un tango, avându-l „partener” pe Edek, exponentul, într-adevăr, al unei „ordini” care nu-i alta decât aceea a brutalității. Un bătrân de cârpă e mânuit în pas de dans de acest Edek, ucigașul lui Artur, devenit stăpânul familiei în care e un intrus necesar. Dansul celor doi creează anxietăți. El dublează, tensional, scena în care se stinge bunica, anunțând firescul morții (singurul licăr de speranță, punctul din care lumea poate fi răsturnată), înlocuind acel firesc prin marasmul unei vieți primare. Sunt, acestea, sensuri bine intuite în spectacol.

Petru Ciubotaru (tatăl, Stomil) a fost cel pe care îl știm, cu stupefacții și avânturi care se succed întruna. Am fi vrut, poate, să percepem și altceva decât comedia, fie și plină de vervă, în interpretarea rolului său, care este unul de tată și de soț ratat, cu o interioritate precară. Faptul ar fi putut fi obținut

printr-o mai mare insistență pe ideea sterilității acestui cabotin, cu atât mai mult cu cât în Artur, produsul biologic al acestei familii, spectatorului i s-a oferit un soi de năpârstoc neputincios. În ce-l privește pe Stomil, experimentele lui sunt semnificative fără echivoc al unei carențe – el își trăiește viața tot ca pe o „înscenare”, ca pe un capriciu care nu-i cere prea multă precauție și nici nu-i impune răspundere. Cele două ipostaze ale lui Stomil – de soț încornorat și de artist oploșit în reflexul evazionist al experimentului teatral – nu se completează îndeajuns, nu-și răspund întotdeauna.

Conduc unilateral de Ion Sapdaru, Radu Ghilaș (Artur) joacă într-un singur registru, alcătuit din „autoritatea” deznădăjduitului combinată cu incapacitatea organică de a institui o certitudine. Minusul vital e prea ostentativ, dimensiunea de „gânditor” a acestui chinat care în salvarea alor săi își caută el însuși o salvare fiind ca și absentă. Zbuciumul conștiinței sale are o cromatică indecisă, agitația îl face mai degrabă turbulent, așa încât defășurarea sufletească a acestui tânăr pornit să schimbe lumea rămâne în umbră.

Teodor Corban intră cu suplete în pielea grobianului triumfător Edek, mereu egal cu sine și sănătos până la nesimțire. Actorul exploatează (aparent) nonșalant rolul generos și rostește cu efect, punctând acolo unde e nevoie. Solistic la final, după ce și-a istovit „partenerul” de dans, el execută un tango în avanscenă, într-o coregrafie în care ar putea să încapă mai multă frenezie imbecilă.

Scenografia semnată de Narcis Purcaru, imaginând pentru primul act un imens catafalc înconjurat de mobile acoperite de huse legate cu sfori, pentru ca, în actul al doilea, ele să compună un interior respectabil, sugerează starea de provizorat și intrarea ulterioară în canoane.

În calitate de regizor, Ion Sapdaru e un ager cititor de partitură, el distribuindu-și cu îndrăzneală interpreții. A ales și o ilustrație muzicală în consonanță cu textul, alternând solemnă orgă cu un ritm de disco stilizat. Cu deosebire ambianța sonoră a scenei morții bunicii, împletită cu efecte luminoase, conferă secvenței stranie. Lectura piesei lui Mrożek își are spectrul și de subtilități, momentele ei de inspirație și de adevăr.

IRINA ANDONE